

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Obywatelskich

Al. Solidarności 77

00-090 Warszawa

Tel. 827 42 02

Fax. 827 64 53

Warszawa, 8 lutego 2001 r.

35002

RPO/363845/01/VII/13

Pan

płk Aleksander Nawrocki

Dyrektor Generalny

Służby Więziennej

WARSZAWA

Szanowny Panie Dyrektorze

Pismem z dnia 4 stycznia 2001 r. Pani dr inż. Elżbieta Dobiejewska, przewodnicząca Wrocławskiego Towarzystwa Opieki nad Więźniami, zwróciła się do mnie z wnioskiem o wsparcie jej starań w sprawie wprowadzenia mediacji na etapie wykonywania kary pozbawienia wolności. Uważam, iż wniosek ten nie powinien pozostawać bez odpowiedzi.

Problemy związane z wprowadzaniem w Polsce mediacji pomiędzy pokrzywdzonym a sprawcą przestępstwa były przedmiotem wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich, jakie w dniu 17 lutego 2000 r. skierował do Ministra Sprawiedliwości. Obok wniosków dotyczących funkcjonowania mediacji w postępowaniu karnym w wystąpieniu zawarto również propozycję wprowadzenia tej instytucji na etapie wykonywania kary pozbawienia wolności oraz kar i środków nieizolacyjnych.

W udzielonej Rzecznikowi odpowiedzi z dnia 22 maja 2000 r. Minister Sprawiedliwości wyraził wątpliwość co do celowości stosowania mediacji w fazie wykonywania kar nieizolacyjnych. Jednocześnie uznał, że dla skazanych na karę pozbawienia wolności idea mediacji będzie atrakcyjna i może cieszyć się ich zainteresowaniem, zwłaszcza że zakłada możliwość uzyskania poprawy warunków odbywania kary i skrócenia czasu jej trwania. O przeprowadzeniu mediacji

zdecyduje jednak realizacja przez skazanego wszystkich wynegocjowanych warunków usunięcia konfliktu pomiędzy pokrzywdzonym a sprawcą przestępstwa, lecz z tym mogą być problemy, np. wobec braku możliwości zatrudnienia go w zakładzie karnym. Wyrażone w tym przedmiocie wątpliwości przeważały, gdyż w projekcie zmiany Kodeksu karnego wykonawczego, przedłożonym Sejmowi przez Premiera Rządu RP w grudniu 2000 r. (druk nr 2510), nie uwzględnia się instytucji mediacji.

Tymczasem mediacja może mieć duże znaczenie zarówno dla sprawcy przestępstwa jak i ofiary już po wyroku skazującym. Wiemy też z doświadczeń zachodnioeuropejskich, że mediacja w warunkach więziennych, zwana mediacją bezpieczną, umożliwia włączenie sprawcy w realny proces resocjalizacji (w ramach tzw. sprawiedliwości naprawczej), pozwala na zmniejszenie wpływów przyzonicacji i lepsze przygotowanie do życia na wolności. Z kolei ofiarę może uchronić przed wtórną wiktymizacją, a przy zatrudnieniu sprawcy w więzieniu - dać jej szansę na uzyskanie należnej rekompensaty materialnej.

W mojej ocenie, szerokie wprowadzenie w sposób formalny mediacji po wyroku skazującym wymaga przyjęcia odpowiednich regulacji ustawowych. Nie upoważnia do jej stosowania treść art. 38-40 i innych przepisów Kodeksu karnego wykonawczego. Przepisy nie zabraniają natomiast porozumienia się sprawcy i pokrzywdzonego - w tym również przy udziale administracji zakładu karnego oraz podmiotów określonych w art. 38 Kkw - co do rozwiązania różnych kwestii, jakie powstały w wyniku popełnienia przestępstwa, zwłaszcza związanych z naprawieniem wyrządzonej szkody. Takie porozumienie oraz sposób jego realizacji mogłyby mieć znaczenie wśród przesłanek przemawiających za udzieleniem skazanemu warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Należy jednak pamiętać, że poprawy wymaga sposób wykonywania kary pozbawienia wolności, która bez podstawowego środka oddziaływania, jakim jest zatrudnienie skazanych, traci swój walor resocjalizacyjny. Jak można bowiem treść zawartego w wyniku mediacji porozumienia uwzględnić w szerokim zakresie w programie oddziaływania na skazanego, skoro brak odpłatnej pracy może wykluczać realizację przez niego podstawowych obowiązków związanych z naprawieniem szkody wyrządzonej przestępstwem. Obecnie na zatrudnienie w warunkach więziennych czekają tysiące skazanych z nałożonymi sędownie obowiązkami alimentacyjnymi, spłaty grzywny, nawiązki lub odszkodowania. Dlatego też już od kilku lat Rzecznik Praw Obywatelskich stale zabiega o podjęcie przedsięwzięć, które będą służyły rozwojowi zatrudnienia skazanych.

Pomimo tych trudności, inicjatywa wprowadzenia mediacji w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności, podjęta m.in. przez Wrocławskie Towarzystwo Opieki nad Więźniami oraz Towarzystwo Mediatorów "Pro consensu", jest bardzo cenna i powinna - chociażby na początku w formie eksperymentalnej - znaleźć zastosowanie w praktyce penitencjarnej. Być może osiągnęte w tym zakresie efekty przyspieszą proces zmian legislacyjnych oraz dostosowanie rozwiązań praktycznych do potrzeb funkcjonowania nowej instytucji.

Na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 471) uprzejmie proszę Pana Dyrektora o ustosunkowanie się do przedstawionych w niniejszym piśmie wniosków w sprawie możliwości wprowadzenia mediacji na etapie wykonywania kary pozbawienia wolności.

/-/ Prof. dr Andrzej Zoll